

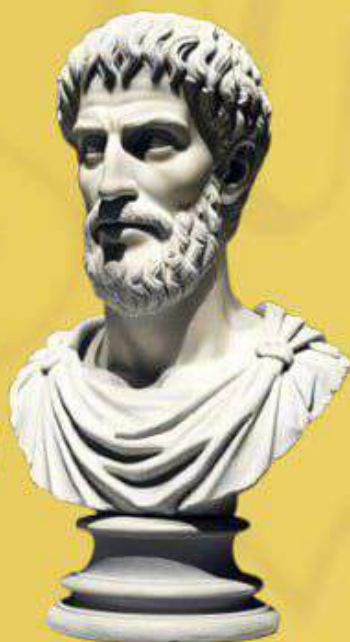
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ

БДПУ

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ НАН УКРАЇНИ ІМ. Т.Г.ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ УКРАЇНІСТИКИ ВАРШАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (ПОЛЬЩА)
SCHOOL OF ENGLISH, ТРІНІТІ-КОЛЕДЖ, ДУБЛІН (ІРЛАНДІЯ)
DIASPORA SCIENTIFIQUE UKRAINIENNE EN FRANCE
(УКРАЇНСЬКА НАУКОВА ДІАСПОРА ФРАНЦІЇ, ФРАНЦІЯ)
ГРУЗИНО-УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ
ГРУЗИНСЬКОГО МІЖНАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ GIU (ГРУЗІЯ)

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

МАТЕРІАЛИ

«ЯК ГОМЕР СТАВ СІМПСОНОМ:
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КЛАСИЧНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ В СУЧАСНОМУ
ЛІТЕРАТУРНОМУ
ТА МЕДІАПРОСТОРИ»

25-26 ВЕРЕСНЯ 2025 РОКУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра української та зарубіжної літератури і порівняльного
літературознавства

**ЯК ГОМЕР СТАВ СІМПСОНОМ:
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КЛАСИЧНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ В СУЧАСНОМУ
ЛІТЕРАТУРНОМУ ТА МЕДІАПРОСТОРИ**

**Матеріали
Міжнародної наукової конференції**

Бердянськ–Запоріжжя, 2025 рік

УДК 82.09:82.091:37.016(082)

Редакційна колегія

Харлан О.Д., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства; **Табакова Г.І.**, кандидат філологічних наук, доцент; **Свіца Т.В.**, кандидат філологічних наук

*Друкується за рішенням вченої ради
соціально-гуманітарного факультету
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 2 від 09.2025)*

С 43 Як Гомер став Сімпсоном: інтерпретація класичної літератури в сучасному літературному та медіапросторі: матеріали Міжнародної наукової конференції / ред. кол. О.Д. Харлан, Г.І. Табакова, Т.В. Свіца. Бердянськ: БДПУ, 2025. 142 с.

У збірнику вміщено матеріали доповідей і повідомлень міжнародної наукової конференції, що відбулася на базі соціально-гуманітарного факультету Бердянського державного педагогічного університету. Конференцію було присвячено питанням інтерпретації класичної літератури в сучасному літературному та медіапросторі; проблематика доповідей спирається на потреби наукового літературознавства та практики викладання літератури у контексті інтерпретації класичного письменства. Матеріали збірки можуть бути використані вчителями та студентами-філологами, викладачами, аспірантами, а також усіма, хто цікавиться сучасними проблемами дослідження літератури.

УДК 82.09:82.091:37.016(082)

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несуть автори

© Бердянський державний педагогічний університет, 2025

© Автори статей, 2025

ЗМІСТ

Адамчук Н.В.	Барокові герої творів Валерія Шевчука: у пошуках справжності	7
Бітківська Г.В.	Інтерпретація міфу про Деметру і Персефону в романі-фентезі Скарлетт Сент-Клер «Доторк темряви»	11
Богданова М.І.	Вербальні засоби створення маскулінного образу містера Рочестера у романі Ш. Бронте «Джейн Ейр»	15
Варецька С. О., Маценка С. П., Тарасюк Я. П.	Візії минулого: міфологема Кассандри як ключ до розуміння сучасності в романі «Кассандра курить папіроси» Анни Безпалої .	18
Вещикова О. С.	Класика в медіаепоху: нові прочитання «Кайдашевої сім'ї» в літературному та візуальному просторі України	22
Вишницька Ю.В.	Ідіостильові варіації концепту сліпоти у творах раннього модернізму і постмодернізму .	26
Гальчук О.В.	Горацій Андрія Содомори: рецепція та інтерпретація	30
Головань Т.П.	Герой класичної української літератури: до проблеми переосмислення	34
Горбач Н. В.	«Націоналізація» біблійного міфу в оповіданні В. Шевчука «Самсон»	38
Гурдуз А.І.	Типологія трансформації образів – утілень добра і зла у фентезійному літературно-мистецькому просторі першої чверті XXI століття	43
Гуцалюк А.В.	Класика крізь призму детективу: інтертекстуальні діалоги у творчості Андрія	

	Кокотюхи	46
Донська М.І.	Від Рильського до Андруховича: античні «пам'ятники» в українській традиції	48
Дроздовський Д.І.	Трансформація образу трьох відьом у «Макбеті» Івана Уривського: стратегія транссимволізації	51
Дуброва О.В.	D'oh! Or how to: the role of the Simpsons in learning spoken English	55
Зарва В.А.	Нове життя старих історій: як класичні наративи адаптуються в нових медіа	59
Кобилко Н.А.	Авторська інтерпретація міфу про песиголовця в містичному трилері Олександра Завари	62
Конєва М. І.	Засоби репрезентації сюжетних колізій у літературних мемах	66
Костромицький Р.І.	Між деконструкцією та новою щирістю: специфіка рецепції феномену масовості/елітарності культури постмодернізмом та метамодернізмом	69
Литовська О.В.	«Лісістрати» ХХІ сторіччя: стратегії переосмислення	73
Мельнікова Ю.О.	Трансформація казкових жіночих архетипів у серіалах	76
Микитин І. Я., Юрчак Г.М.	Меми літературного походження у сучасному медіадискурсі	81
Нікоряк Н. В.	«Сни Едіпа» (2016): кінематографічна рецепція античного сюжету	85
Овсяницька Г. В.	Специфіка осмислення античних образів у сучасній поезії війни: образ Кассандри у вірші Олеся Ільченка «Моїм батьками подобалося	

Нікоряк Н. В.,

кандидат філологічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

«СНИ ЕДІПА» (2016): КІНЕМАТОГРАФІЧНА РЕЦЕПЦІЯ АНТИЧНОГО СЮЖЕТУ

Рецепція античних сюжетів у сучасній культурі є важливим напрямом літературознавчих досліджень, адже класичні наративи та образи не лише зберігають свою актуальність, а й набувають нових значень у змінених соціокультурних контекстах. «Антична міфологія розцінюється як своєрідна грамати́ка (теза́ріус) тем і сюжетів, як засіб вираження духовної сили людини», – зауважує І. Мегела [1]. Сучасна рецепція античних сюжетів, з одного боку, дозволяє виявити ті структурно-типологічні збіги, які об'єднують тексти, з іншого, ті семантико-символічні домінанти епохи, яка привносить свій неповторний колорит, водночас, відображаючи різницю в художній оцінці дійсності. Особливе місце займає міф про Едіпа – один із центральних сюжетів грецької міфології, що неодноразово осмислювався в європейській літературі, драматургії, філософії та психології.

«Сни Едіпа» (2016) [3] – короткометражний ігровий фільм української сценаристки та режисерки Олени Єфименко, що представляє сучасну рецепцію античного міфу про Едіпа, міфологічного сюжету, який «був традиціоналізований Софоклом, а пізніше канонізований у цій версії у вигляді моделі сюжетно-подієвого плану» [2, 136]. Режисерка максимально осучаснює класичну фабулу, наповнює новим соціальним змістом, намагається художньо переосмислити «вічні питання», актуалізує її не лише на рівні хронотопу, персоносфери, сюжету та контексту, а й на рівні стильових парадигм часу.

Своєрідною інтерпретаційною підказкою, що орієнтує глядача на сучасне рецептивне переосмислення античного міфу, виступає заголовок фільму – «Сни Едіпа». Використання алюзивної заголовкової формули дозволяє поєднати художній потенціал претексту з новими образно-смісловими настановами, актуальними для сучасного культурного контексту. Крім того, у заголовку фільму міститься ще один смисловий ключ – слово «сни», що відсилає вже до інтерпретаційного джерела першотексту – праці З. Фрейда «Тлумачення снів» [4], у якій автор детально проаналізував роль сновидінь як вияву несвідомих бажань, зокрема і в контексті Едіпового комплексу.

Перші кадри кіноісторії насичені білим кольором – всюди глядач бачить білі простирадла, що сушаться на сонці. Вони виступають не лише елементом побуту, а й алюзією на чистоту, забуття, сліпоту, і водночас – на фатум. Цей візуальний образ перегукується з античними уявленнями про долю, неминучість пророчого знання й межу між свідомим і підсвідомим. У стародавніх греків білий колір мав особливе сакральне значення: він асоціювався з божественним світлом і був кольором богів, жерців і священних тварин. Саме біле вбрання надягали жерці під час релігійних обрядів як символ чистоти перед богами. Також білий хітон був частиною поховального ритуалу, позаяк вважалося, що душа померлого має бути очищеною для переходу в інший світ. Так, головного персонажа кінотексту – Сашка (Антон Єжов) – глядач бачить загорнутим у білу тканину на грецький манір, ніби одягненим у хітон, гіматіон чи хламід, що надавало йому урочистості та поважності подібно грецьким аристократам.

У своєму сні хлопець просто боготворить свою матір: милується її красою, поставою, плавними рухами. Сашко любить її особливою «сліпою» любов'ю. У його сні вони – дуже щасливі, але, як з'ясується пізніше, лише у сні. Цю ідилічну сцену милого спілкування матері й дитини порушує наступний кадр: за білим простирадлом біля ніг матері з'являють чоловічі чоботи. На обличчі Сашка глядач чітко спостерігає кардинальну зміну настрою: великі очі хлопчика переповнені смутком і жалем, а далі гнівом. У хлопця неодноразово будемо спостерігати різкий перехід до гніву, як і у Едіпа, поведінка якого також ставала різко агресивною. А далі – крик матері, який вривається з реальності, ніби «дістає» хлопця зі сну. Ілюзорний світ рушиться, як тільки він прокидається. Батько-алкоголік в черговий раз знущається над матір'ю.

У кінематографічному творі спостерігаємо своєрідну варіацію рецепції давньогрецького міфу про Едіпа. Якщо в оригінальному міфологічному наративі герой скоює злочини – батьковбивство та інцест – несвідомо, то у кінематографічній версії простежується свідомий вибір персонажа: усунути водночас і коханця матері, і батька-тирана. Окрему увагу привертає підсвідоме тяжіння до теми інцесту, що, хоча й не артикулюється безпосередньо, все ж виявляється як значущий психологічний мотив, що підкреслює глибинну травматичність досвіду героя. Значення цього мотиву повною мірою «розкривається/підсилюється в сукупності з допоміжним мотивом батьковбивства» [2, 136]. У кінотексті ці два мотиви репрезентовано в інтерпретованій формі. Після того як Сашко стає свідком сексуального зв'язку матері й лісника, ревності, сором та гнів штовхають його на радикальний крок. Уночі він підпалює будинок лісника, підкинувши на місце

злочину батьків годинник. У результаті батька звинувачують у вбивстві й ув'язнюють. У такий спосіб мотив батьковбивства реалізовано тут у метафоричному вимірі – фізично батько залишається живим, однак символічно знищеним: ізольованим, виключеним із родини.

Образ покинутої дитини, який презентує і давньогрецький міф і Софокл у своїй трагедії «Едіп-цар», стає ключем до розуміння всієї кіноісторії «Сни Едіпа». Позаяк, лише наприкінці фільму глядач розуміє, що Сашко – покинута дитина, яка, насправді, живе в інтернаті. Він може і не бути вбивцею ні батька, ні коханців своєї уявної матері, а лише нещасною дитиною, покинутою своїми батьками. На цю думку наштовхує той факт, що образ матері, який з'являється у снах хлопця, в реальності виявляється вихователькою в дитячому будинку. Але, водночас, переосмислюючи побачене, глядач до кінця не усвідомлює: чи це дійсно сон, фантазія дитини, чи якісь факти мали місце у реальному житті, що й призвели до потрапляння хлопця в інтернат. Можливо через сон/сновидіння Сашко намагається розгадати своє минуле, поступово наблизитися до правди, як і Едіп, прагне з'ясувати істину, таємницю свого минулого. Подібно давньогрецькому сюжету, де у світі дивовижного «все ілюзорне – дійсне», так само, як і, «усе дійсне може стати ілюзорним» [1]. Глядач, як реципієнт, відчуває певну «сліпоту» у сприйнятті реальності. «Розкрити» цю загадку пропонується саме глядачу, на відміну від міфологічного Едіпа, де він ретроспективно розкриває її самотужки, де поступово відбувається самоідентифікація протагоніста. Своєрідне «прозріння», яке переживав давньогрецький глядач, відбувається і з сучасним глядачем, однак фінал все ж залишається відкритим.

Таким чином, у фільмі «Сни Едіпа» Олена Єфименко інтерпретує тему фатуму, вини та самопізнання, візуалізуючи внутрішні переживання героя у вигляді сновидінь. Поетика сну дозволяє режисерці переосмислити долю, сексуальність, материнство, ідентичність у метамодерному контексті. «Сни Едіпа» постають яскравим прикладом авторської рецепції античного матеріалу в українському кіно, де класичний міф служить основою для осмислення сучасних екзистенційних тем.

Література

1. Мегела І. До проблеми інтерпретації міфу про царя Едіпа в античній трагедії та середньовічній прозі. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1211> (дата звернення: 25.06.2025)

2. Курилик В. Міф про Едіпа: діяхронно-типологічне функціонування традиційної сюжетної моделі. *Традиційні сюжети та образи*: монографія. Чернівці : Місто, 2004. С. 134-158.
3. «Сни Едіпа» (2016), режисерка Олена Єфименко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Woj1iSDDjNk> (дата звернення: 20.06.2025)
4. Фройд З. Тлумачення снів / переклад В. Чайковського. Харків : Фоліо, 2019. 603 с.

Наукове видання

**ЯК ГОМЕР СТАВ СІМПСОНОМ:
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КЛАСИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В
СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ТА МЕДІАПРОСТОРІ**

Матеріали міжнародної наукової конференції

Редактори:

доктор філологічних наук, професор **Харлан О.Д.**
кандидат філологічних наук, доцент **Табакова Г.І.**
кандидат філологічних наук **Свіца Т.В.**

Дизайн обкладинки:

Табакова Г.І.

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ